

De Vereniging van Financieringsadviseurs en -bemiddelaars in Nederland (NVF) vindt het van belang haar standpunten met betrekking tot de voorgenomen Wet toezicht ondersteunende rapportage AFM uiteen te zetten. Uiteraard zijn wij graag bereid om onze standpunten toe te lichten en onze zienswijze en visie te geven op de invulling van de beleidsvrijheid die aan de Nederlandse wetgever is gegeven. Hieronder gaan wij specifiek in op bepaalde passages uit het wetsvoorstel met dien verstande dat wij ons beperken tot die passages die te maken hebben met of betrekking hebben op de consumptief kredietmarkt.

Wij zien de huidige taken maar vooral bevoegdheden van de AFM op de markt van consumptief krediet als meer dan toereikend op dit moment. Een verdere uitbreiding van bevoegdheden staat een gezonde marktwerking in de weg en werkt overregulering in de hand. Uiteraard ondersteunen wij de gedachte van consumentenbescherming maar zijn tegelijkertijd van mening dat de Nederlandse markt voor consumptief krediet op dit moment weinig complex is met slecht één productvariant, nl. aflopend krediet. Daarnaast bestaat er een dermate hoge mate van zelfregulering (waarbij veel nieuwe productvarianten vooraf inhoudelijk met de toezichthouder worden gedeeld) dat dit het toezicht van de AFM aanmerkelijk vereenvoudigd. De NVF schrijft daarnaast nog een verplichte gedragscode voor aan haar leden, die zij allen hebben ondertekend. Los hiervan ontstaat bezorgdheid over de praktische uitvoerbaarheid en proportionaliteit van sommige voorgestelde bepalingen.

Wij zullen hier artikelsgewijs ingaan op onze visie en hopen hiermee bij te dragen aan een werkbare optimalisering aan deze voorgenomen wetswijziging.

§ 1.

In de inleiding wordt aangegeven dat deze wetwijziging slechts een grondslag betreft voor de rapportageverplichting. Concreet zal nog invulling worden gegeven aan de omvang van de rapportageverplichting worden vastgelegd door een limitatieve lijst van variabelen vast te stellen die partijen moeten aanleveren;

Het feit dat –blijkbaar- periodiek individueel bepaalt kan worden welke gegevens, bij wie en in welke hoeveelheid kunnen worden opgevraagd, zonder dat hier een aanleiding voor is, is een onwenselijke belasting voor alle betreffende partijen. De (extra) uitvoeringskosten die hiermee gepaard gaan, zullen worden verdisconteert in de uiteindelijke prijs die de consument betaalt waardoor deze onevenredig omhoog zal gaan. Met onevenredig wordt in dit verband bedoeld dat deze verhoging niet in verband staat met de extra bescherming die de consument hiermee geniet.

§ 2.1

Aangegeven wordt dat bezien moest worden of de door de AFM gewenste structurele data-uitvraag proportioneel is mede gelet op de nalevingskosten voor de sector en benadrukt dat de data uitvraag niet in strijd mag zijn met privacywetgeving. Naar aanleiding hiervan is de datapositie van de AFM onderzocht;

Door wie is dit onderzoek verricht en is de uitkomst van dit onderzoek openbaar? Zo ja, waar is dit te vinden en waaruit blijkt dat de uitkomst van dit onderzoek voldoende draagvlak heeft? Is de autoriteit persoonsgegevens geïnformeerd over de mogelijke gevolgen van deze wetswijziging en wat zijn de conclusies die zij hieruit hebben getrokken?

§ 2.2 (2^e alinea)

Om haar toezicht risicogestuurd te kunnen inrichten, is het nodig dat de AFM structureel zicht heeft op ontwikkelingen en (nieuwe) risico's in de financiële retailmarkten ten aanzien van de normen waarop zij toezicht houdt

...Er is daarbij sprake van nieuwe producten en spelers, nieuwe vormen van dienstverlening en daarmee ook nieuwe (soorten) risico's;

Het is de taak van de AFM om toezicht te houden en zelfstandig ontwikkelingen in de markt bij te houden. Een rapportageverplichting als voorgesteld plaatst de toezichthouder mogelijk te veel op de stoel van aanbieders en productontwikkelaars. Het is niet de taak van de AFM om zich als toezichthouder al zo vroeg in dit stadium te betrekken.

§ 2.2 (3^e alinea)

Deze beperkingen leiden ertoe dat de huidige methodes van de AFM om risico's in kaart te brengen – sturen op signalen van consumenten, uiteenlopende externe bronnen en incidentele inlichtingenverzoeken - het vereiste inzicht onvoldoende kunnen blijven bieden.

Het is aannemelijk en logisch dat juist de genoemde signalen voldoende zouden moeten zijn voor de AFM om haar taken als Toezichthouder op te focussen. Een verplichting tot datagedreven rapportage gaat te ver en levert een onacceptabele toename op in regeldruk.

§ 2.2 (4^e alinea)

Dit alles kan tot gevolg hebben dat de AFM pas op een laat moment zicht heeft op een probleem en in actie kan komen.

Een voorbeeld van een situatie waarin de AFM pas laat zicht had op normoverschrijding, waardoor veel consumenten reeds benadeeld waren, betreft de zogenoemde rentekredieten en doorlopende kredieten die enkele jaren geleden op grote schaal werden aangeboden.

Met behulp van de voorgestelde rapportageverplichting had de AFM eerder kunnen zien dat deze producten met de betreffende productkenmerken op de markt kwamen en hier eerder tegen kunnen optreden. Voor veel consumenten hadden de problemen dan voorkomen kunnen worden.

Dit voorbeeld en deze stelling zijn onjuist. De AFM is vanaf het begin betrokken geweest bij de ontwikkelingen van zowel Doorlopend krediet als rentekrediet en waren goed op de hoogte van de werking van deze producten. Deze waren dan ook al zeer lang -en met toestemming van de AFM- op de markt. Deze producten werden dan ook verstrekt conform de toenmalige normen. Het bestaan van deze producten heeft dan ook niets met normoverschrijdingen te maken.

2.2. (7^e alinea)

Er zijn momenteel geen structurele rapportageverplichtingen van financiële ondernemingen aan de AFM waarmee zij het gewenste inzicht kan verkrijgen.

Zover bekend heeft de AFM voldoende middelen om informatie te verkrijgen indien daar een rechtmatige aanleiding voor is. De uitbreiding van deze wet faciliteert informatie uitvraag zonder enige aanleiding.

§ 2.3 (1^e alinea)

...omdat zij een belangrijke rol spelen in de dienstverlening richting consumenten en de kans op schade voor (kwetsbare) consumenten en de omvang daarvan bij hun dienstverlening groot kan zijn....

Er wordt uitgegaan van fouten, schade, onvolkomenheden, etc. Uitgangspunt is blijkbaar negatief in alle onderdelen. Maar, wordt er ook iets met de informatie gedaan als er een positieve uitkomst blijkt. In de afgelopen jaren is bijvoorbeeld het infectiepercentage op leningen aanmerkelijk teruggebracht. Dit zou een aanleiding kunnen zijn om de leennormen wat te versoepelen zodat een lening voor meer consumenten bereikbaar is. Doel hiervan zou ook kunnen zijn om ongereguleerde vormen van kredietverlening (waarbij geen enkele rapportageverplichting naar de AFM bestaat) tegen te gaan.

§ 2.3 (4^e alinea)

Ter illustratie, enkele van de datapunten die (middels de algemene maatregel van bestuur) onderdeel zullen uitmaken van een rapportageverplichting zijn: • gegevens over de kredietnemer waarover de kredietverstrekkers beschikken om te voldoen aan hun verplichting tot verantwoorde kredietverstrekking, waaronder: inkomen, geboortejaar, woonsituatie, gezinssituatie en totale lasten van de kredietnemer; • gegevens om te toetsen of geen sprake is van overkreditering bij de verleende kredieten, zoals: kredietlimiet en eventuele betalingsachterstand;

Het gaat te ver dit soort specifieke gegevens op voorhand (zonder doel) aan een toezichthouder te verstrekken. Het risico bestaat dat door te vergaand doorgevoerde regelgeving er onvoldoende onderscheid tussen aanbieders onderling overblijft om gezonde marktwerking te kunnen blijven toepassen. Dit is uiteindelijk niet alleen schadelijk maar ook niet in het belang van de consument.

§ 2.5 (4^e alinea)

Herhaaldelijk wordt gesproken over het doel om opkomende en nieuwe gedragsrisico's tijdig op te kunnen merken en opkomende problematiek te identificeren. Met behulp van de data kan de AFM ook signalen die zij (reeds) ontvangt gericht duiden en sneller constateren bij hoeveel consumenten en bij welke ondernemingen een risico potentieel speelt.

Hieruit kan worden afgeleid dat de toezichthouder wellicht voornemens is om een risico dat potentieel speelt al als probleem te erkennen, zonder dat dit risico ook daadwerkelijk een probleem gebleken is. Terwijl hier juist het risico wordt gelopen dat regelgeving doorslaat en de markt hierdoor "overgereguleerd" wordt (als deze dat niet al is op dit moment).

Andersom blijkt op dit moment al het zelfde van toepassing, de normen worden nl. niet altijd in het juiste tijdspad geplaatst. Bij handhaving van de normen worden veelvuldig de huidige normen toegepast op producten die 10 jaar geleden of langer zijn afgesloten, de normen die destijds van toepassing waren zijn blijkbaar niet meer te achterhalen of toe te passen, wat wel nodig is voor een zuivere en objectieve beoordeling.

§ 2.7 (2^e alinea)

Verder wordt gesproken over gepseudonimiseerde gegevens van burgers. Ondanks deze pseudonimisering vragen wij ons af of er juridisch getoetst is of dit risico in privacy gevoeligheid opweegt tegen het doelmatigheidsbeginsel dat men voor ogen heeft. Door de aangegeven verregaande gedetailleerde informatie op te vragen en te verwerken ontstaat immers een vergroot risico van privacyschending. Daarnaast zullen er op grote schaal en op digitale wijze grote hoeveelheden data verzonden worden met privacygevoelige informatie, wat extra risico's op datalekken met zich brengt.

§ 3.1 (1^e alinea)

Geconcludeerd kan worden dat de regeling voldoet aan de eisen die aan een inbreuk op het recht op privacy worden gesteld.

Waaruit kan dit geconcludeerd worden?

§ 5.1 (2^e alinea)

Wanneer ondernemingen de data voorafgaand aan de inwerkingtreding van de wet niet opslaan op een wijze die geschikt is voor aanlevering aan de AFM, dan zal van hen verwacht worden dat zij richting de AFM aantonen dat zij een redelijke inspanning verrichten om de data daartoe geschikt te maken.

Gaat dit niet wat ver? Is het niet aan de AFM ervoor te zorgen dat zij de informatie converteren naar een voor hen acceptabel formaat?

Algemeen:

Deze voorgenomen wetswijziging staat marktwerking in de weg. Door verdergaand toezicht op deze vlakken zullen wetgeving en leennormen nog strenger worden. Hierdoor blijft er minder (interpretatie)ruimte over om onderscheidende tarieven, productkenmerken of acceptatierichtlijnen te ontwikkelen. Dit zal ten koste gaan van een gezonde competitieve markt en diversiteit in productaanbod, wat uiteindelijk niet in het belang van de consument zal zijn. Een belangrijk deel van consumenten voor wie toegang tot de kredietmarkt belangrijk is zal hiervan worden afgesloten.

Er zullen steeds minder mensen in aanmerking komen voor een reguliere lening waardoor deze belangrijke markt met een relevant sociaal economisch belang op slot zal gaan voor een grote groep mensen. Het grote percentage huishoudens dat wordt uitgesloten van toegang tot de consumptief kredietmarkt heeft juist de grootste behoefte aan verantwoorde leenruimte. Zij kunnen hiermee noodzakelijke zaken financieren waarvoor zij niet direct de contante middelen paraat hebben. Voor hen is toegang tot de leenmarkt juist van groot belang, mits deze verantwoord wordt verstrekt, rekening houdende met looptijd, bestedingsdoel, gezinssamenstelling en reëel vaste lasten.

De ervaring leert dat het verregaand (over)reguleren van de leenmarkt een tegengesteld effect heeft. Die huishoudens die geen lening meer kunnen afsluiten via de vertrouwde kanalen zullen verder gaan kijken of hun behoefte kan worden ingevuld. Zij krijgen dan ook vaak gehoor bij alternatieve, vaak niet gereguleerde kredietvormen of financieringen die niet onder de WFT vallen zoals mini-kredieten, buy now pay later maar ook Private lease en financial lease.

Ten slot zal er, afhankelijk van de rentestand, ook een groot deel van de consumenten hun consumptieve financieringsbehoefte invullen middels de hypotheek. Omdat deze oneigenlijke vorm van consumptief krediet in de praktijk veelvuldig met een looptijd van 30 jaar wordt gefinancierd, ongeacht het oorspronkelijke bestedingsdoel, raakt de toezichthouder hier per definitie de controle kwijt. Zodra een dergelijke lening in de hypotheek is opgenomen is deze niet meer zichtbaar en dus ook niet meer te achterhalen en te controleren. Op termijn zijn hier forse problemen te verwachten omdat het gefinancierde product ruim binnen deze 30 jaar zal zijn afgeschreven, wellicht al meerdere keren. Hierdoor ontstaat opnieuw een financieringsbehoefte terwijl de oude financiering nog lang niet is afgelost. Stapelgedrag (binnen de hypotheek wordt hiermee in de hand gewerkt, de hypotheekschuld loopt op en zodra er een daling ontstaat in de huizenprijzen staan er weer onnodig veel woningen "onder water". Dit hebben we al eens eerder gezien maar mocht dit weer plaatsvinden dan is er in ieder geval een duidelijke oorzaak aanwijsbaar.

Uiteraard zijn wij graag bereid deze punten verder toe te lichten en vragen te beantwoorden.

Met vriendelijke groet,

Klaas-Jan Dantuma

Voorzitter en directeur Nederlandse Vereniging van Financieringsadviseurs en -bemiddelaars (NVF)